

Hoe de Bonte Kraai verdween uit de Eempolders

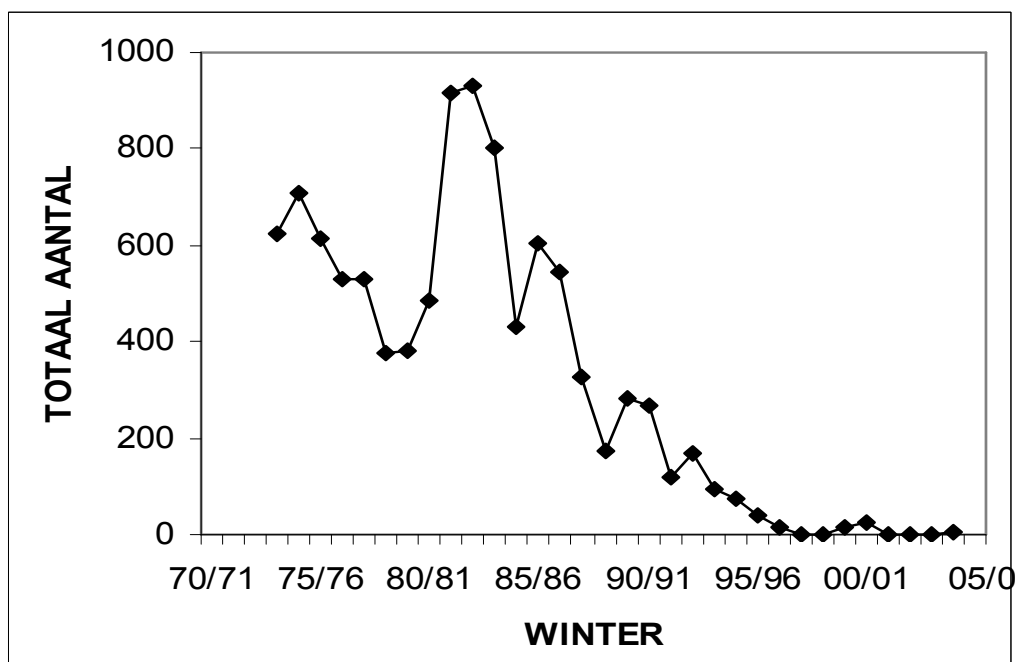
Door Jan Mooij

Sinds 1973 worden elke veertien dagen de vogels in de westelijke Eempolders geteld. Deze tellingen zijn destijds begonnen omdat er plannen waren voor een ruilverkaveling in dit gebied. De Eempolders stonden vooral bekend als een goed weidevogel gebied, daarom werd bij de opzet ook vooral daaraan gedacht. Toch besloot men om alle waargenomen vogels te tellen.

De tellingen worden (meestal) op zaterdag uitgevoerd. Vanuit de auto bekijken we de drie telgebieden waarin de westelijke Eempolders zijn verdeeld. In principe komt er elke zes jaar een verslag van de afgelopen periode. Tot nu toe zijn drie van die verslagen verschenen, die de periode tot en met 1990 behandelen. Er is dus wat achterstand, ik ben nu bezig om een volgend verslag te maken.

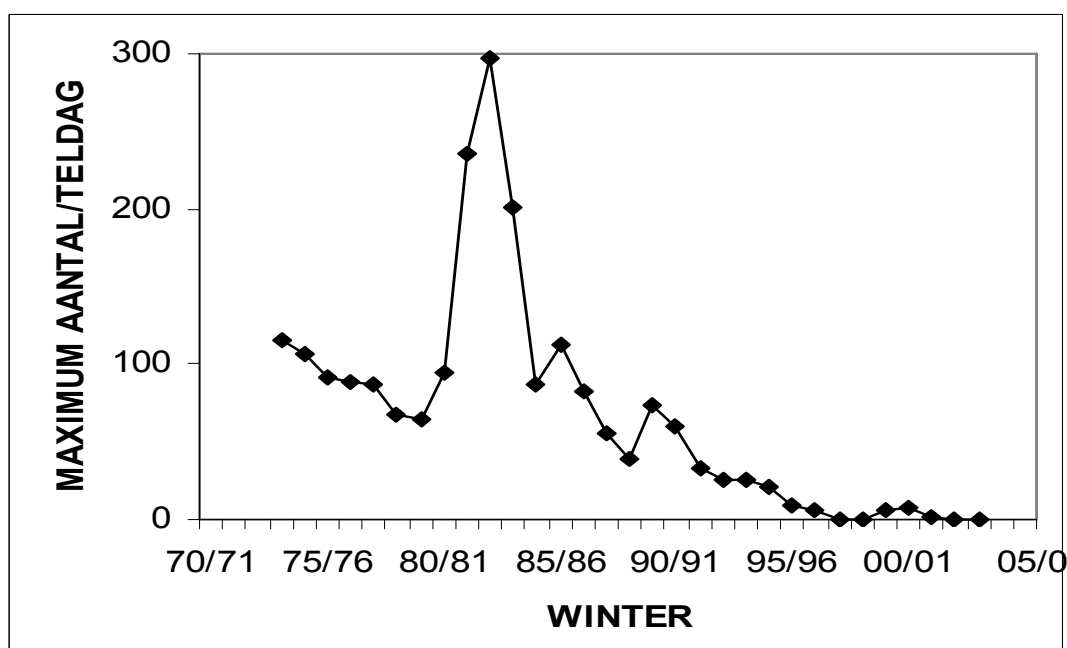
Als voorbeeld van wat je met zo'n lange tijdreeks kunt doen geef ik hier de ontwikkeling van de aantallen Bonte Kraaien. Zoals bekend vervangen die ten oosten van de Elbe onze Zwarte Kraaien. Vroeger overwinterden ze in grote aantallen in Nederland. Zeventiende-eeuwse schilderijen van ijspret maken duidelijk dat toen dat ook al het geval was. In de tweede helft van de twintigste eeuw zijn de aantallen overwinteraars dramatisch gedaald, en tegenwoordig is het waarnemen van een Bonte Kraai een bijzonderheid. Dit betekent overigens niet dat het slecht gaat met deze soort. In de broedgebieden zijn de aantallen niet verminderd, het is eenvoudig zo dat ze niet meer deze kant op komen. Kennelijk is er in het broedgebied tegenwoordig in de winter voldoende voedsel beschikbaar.

In figuur 1 zien we de totale aantallen Bonte Kraaien die in elke winter werden waargenomen. Van het begin tot ongeveer 1980 zakten de aantallen, maar dan gaan ze weer sterk stijgen. Vanaf 1983 treedt een sterke daling in. De grafiek slingert een beetje, maar het blijkt dat het aantal gemiddeld met ruim 20% per jaar afneemt. De daling gaat door tot na 2000 alleen incidenteel nog Bonte Kraaien worden waargenomen.

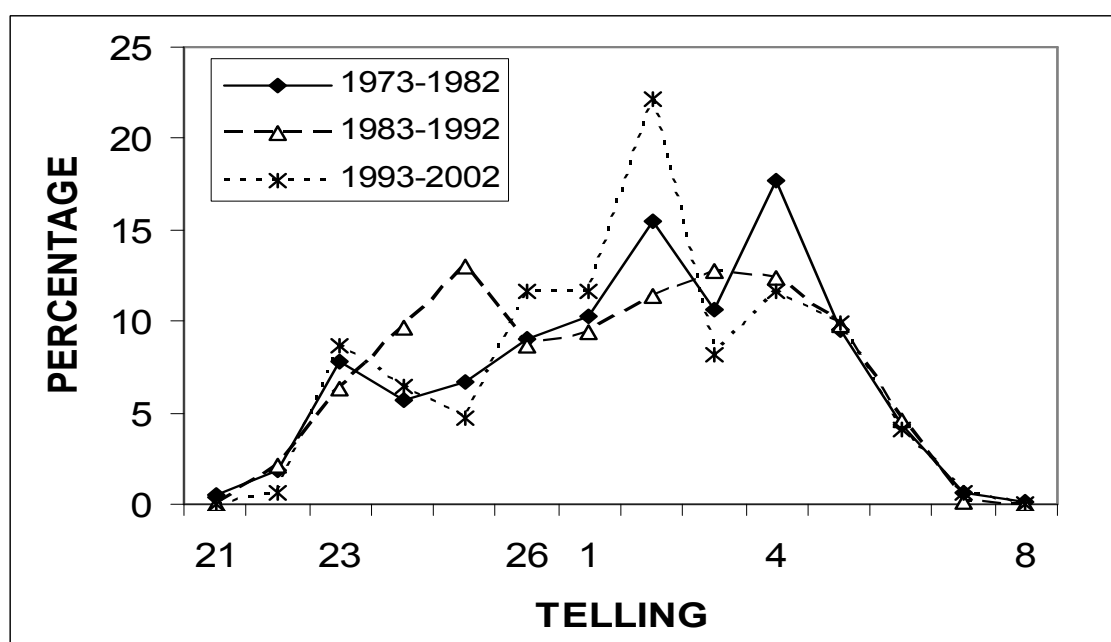
Figuur 1. Totaal aantal waargenomen Bonte Kraaien per winter.

Het maximale aantal dat per winter op één teldag is waargenomen staat in figuur 2. Hier zien we iets verrassends. In het begin is het maximum net boven de honderd Kraaien, en dat daalt geleidelijk wat. Vanaf de winter van 81/82 stijgt het maximum plotseling sterk, tot bijna driehonderd. Na drie jaar valt het weer terug naar het oorspronkelijke niveau, en daalt dan ongeveer parallel aan het totale aantal. Het lijkt er dus op dat in de winters tussen 1981 en 1985 er iets bijzonders aan de hand is geweest. Een mogelijkheid is dat er een extra voedselbron was die gedurende relatief korte tijd veel Kraaien aantrok. Omdat van de Zwarte Kraai geen bijzondere aantallen gezien werden lijkt dit niet waarschijnlijk. Een andere mogelijkheid is dat we het effect zien van een slaappleats in de buurt.

Figuur 2. Maximaal aantal waargenomen Bonte Kraaien op een teldag per winter.

In figuur 3 staat de verdeling van de aantallen over de tellingen. Er zijn drie perioden van ieder tien jaar bekeken. Het blijkt dat deze verdeling in de loop van de tijd niet noemenswaardig veranderd is. Dat betekent dat er tijdens de afname minder Bonte Kraaien bij ons kwamen overwinteren, maar dat de kraaien die kwamen even lang in het gebied bleven als daarvoor.

Figuur 3. Gemiddelde verdeling van het aantal Bonte Kraaien over het seizoen voor drie periodes van tien jaar. Op de X-as staan de nummers van de tellingen. De tellingen worden per jaar genummerd, telling 1 is dus begin januari.

Uit dit voorbeeld blijkt dat met de resultaten van de Eempolder tellingen goed is na te gaan hoe de Bonte Kraai uit de Eempolders verdween. Het aardige is dat bij het begin van de tellingen men vooral aan het verloop van de weidevogels dacht. De Bonte Kraai was toen nog een heel gewone soort, die hooguit een beetje achteruit ging. Vaak is het zo dat er pas interesse voor een soort ontstaat als er duidelijke veranderingen optreden. Daardoor weet men als die veranderingen optreden eigenlijk niet hoe de aantallen voor die tijd waren, wat vergelijking natuurlijk moeilijk maakt. Doordat de Eempoldertellingen nu al 32 jaar voortduren kunnen we ook voor veel andere soorten ontwikkelingen laten zien die niemand bij het begin had kunnen voorzien.

Ook in de toekomst zullen er ongetwijfeld onverwachte veranderingen optreden. Het is daarom belangrijk dat de tellingen doorgaan. Op dit moment hebben we nog net voldoende tellers om op de oude voet door te tellen. Aanvulling is echter zeer gewenst. Omdat we altijd met twee personen tegelijk tellen is deze telling een goede kans om ervaring op te doen. Eens in de vier tot zes weken moet er op zaterdagochtend geteld worden. Als er belangstellenden zijn voor deelname aan de tellingen kunnen zij contact opnemen met de coördinator.